

УДК 316.32

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА МОДЕЛЬ ПОВЕДІНКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кліпкова Оксана Ігорівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту та соціального забезпечення

Навчально-наукового інституту економічних і соціальних відносин

Університету банківської справи

e-mail: zawksana@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3262-0768
Козьмук Наталія Ігорівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та соціального забезпечення

Навчально-наукового інституту економічних і соціальних відносин

Університету банківської справи

e-mail: Kozmuk_natalia@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-7438-8691
Голуб Ганна Григорівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансового консалтингу та банківництва,

Навчально-наукового інституту економічних і соціальних відносин

Університету банківської справи

e-mail: golub.anna@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2029-8268

Анотація. Метою написання статті є дослідження сутності поняття «глобалізація» та факторів її формування в аспекті побудови індивідуальної поведінкової траєкторії підприємства в умовах зростаючої невизначеності, спричиненої глобалізаційними процесами. Обґрунтовано переваги і недоліки глобалізаційних процесів для бізнес-структур та національних економік. Виокремлено сутнісні характеристики невизначеності поведінки підприємства за поширення та активного розвитку глобалізаційних процесів. Запропоновано рекомендації щодо формування оптимальної поведінкової траєкторії підприємств за умови невизначеності на основі вибору стратегії з рахуванням критеріїв Севіджа, Гурвіца і Вальраса. При формуванні матеріалів статті використано загальнонаукові методи індукції та дедукції — при визначенні впливу глобалізації як на підприємства, так і на національну економіку, аналізу та синтезу при дослідженні факторів впливу глобалізації на національну економіку окремих держав, наукової абстракції та економічного експерименту — при формуванні оптимальної поведінкової траєкторії фірм в умовах невизначеності. Доведено, що глобалізаційні процеси у світовому господарстві сприятимуть формуванню в підприємства адаптивної поведінки, яка спрямована на визначення та класифікацію ресурсів компанії, оцінку сильних і слабких сторін конкурентного середовища, потенціалу та можливостей заробітку щодо можливостей отримання постійної конкурентної переваги і створення прибутку.

Ключові слова: глобалізація, глобалізаційні процеси, невизначеність економічного середовища оптимальна поведінкова траєкторія підприємств.

Формул: 6; рис.: 2; табл.: 1; бібл.: 11.

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION AND UNCERTAINTY OF THE ECONOMIC ENVIRONMENT ON THE MODEL OF ENTERPRISE BEHAVIOR

Klipkova Oksana,

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Management and Social and Humanities,

Educational-Scientific Institute of Economic and Social Relations

of Banking University

e-mail: zawksana@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3262-0768

Kozmuk Natalia,

Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor Department of Management and Social Sciences,
Educational-Scientific Institute of Economic and Social Relations
of Banking University
e-mail: Kozmuk_natalia@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-7438-8691

Golub Anna,

Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Financial Consulting and Banking,
Educational-Scientific Institute of Economic and Social Relations
of Banking University
e-mail: golub.anna@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2029-8268

Abstract. The article examines the concept of «globalization» and the factors of its influence and formation. In particular, the political, legal, market, cost and competition factors that determine the main guidelines of the business environment for countries that are part of the common economic, legal and socio-cultural space. The advantages and disadvantages of globalization processes for business structures and national economies are noted. The essential characteristics of the uncertainty of the enterprise's behavior during the spread and active development of globalization processes are highlighted. The expediency of using the principles of Abel's model to reflect the opportunities and losses in creating a common economic space is determined. Recommendations for the formation of the optimal behavioral trajectory of enterprises under conditions of uncertainty based on the choice of strategy taking into account the criteria of Savage, Hurwitz and Walras. In the formation of the article used general scientific methods of induction and deduction — in determining the impact of globalization on enterprises and the national economy, analysis and synthesis — in studying the factors of globalization on the national economy of individual states, scientific abstraction and economic experiment — firms in conditions of uncertainty. It is proved that globalization processes in the world economy will promote the formation of adaptive behavior in enterprises, which is aimed at identifying and classifying the company's resources, assessing the strengths and weaknesses of the competitive environment, potential and earnings in terms of opportunities for permanent competitive advantage and profit. The authors propose measures that will determine the benchmarks of the optimal behavioral trajectory of the enterprise with these opportunities and limitations, namely: optimization and rationalization of resource use; formation of a stable multilateral information flow and adaptive information processing tools; optimization of the system of planning, accounting and control over the main indicators of the business structure in the direction of improving the system of forecasting and cost planning; formation of the optimal capital structure in order to ensure the growth of international competitiveness; dynamic adjustment of assortment policy, adaptation to quality control systems on the world market.

Keywords: globalization, globalization processes, uncertainty of the economic environment, optimal behavioral trajectory of enterprises.

JEL Classification E6, O2, D9

Formulas: 6; fig.: 2; tabl.: 1; bibl.: 11.

Вступ. Сьогодення характеризується значно глобалізацією не тільки світового ринку, а й політичних, правових, соціокультурних національних систем. Така тенденція є дуже дискусійною в аспекті реалізації конкурентних переваг національних економік: з одного боку, створення єдиного економічного простору розширює можливості для розвитку бізнес-структур, а з другого — за обмеженого внутрішнього потенціалу, низького рівня міжнародної конкурентоспроможності та суворої міжкраїнної спеціалізації зростає рівень невизначеності умов функціонування бізнесу.

Зважаючи на зазначені умови формування і кількісне окреслення оптимальної поведінкової траєкторії підприємств за зростаючого рівня невизначеності, актуальним і нетривіальним є завдання, що потребує аргументації та дослідження.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Проблематику глобалізації економічних процесів здійснили А. Берлі, Г. Бортіс, О. Вільямсон, А. Гальчинський, В. Геєць, Дж. Гелбрейт, В. Герасименко, Л. Головова, В. Данніков, Н. Дехтяр, О. Клімова, О. Лібман, А. Мазаракі, А. Маршалл, Т. Мельник, Г. Мінз, Д. Норт, А. Пелипенко, А. Сірко, Л. Федулова, Б. Хейфець, О. Хомяк, Й. Шумпетер, Ю. Червіна, Ю. Якутін. Попри зростання кількості досліджень поняття «глобалізація» та її впливу на глобальну і локальну ефективність бізнес-структур, національних економік і політичних систем, невикремленим та недостатнім залишається питання пошуку та формування оптимальної поведінкової траєкторії підприємств в умовах зростання невизначеності навколишнього середовища, що зумовлена глобалізаційними процесами у світовому економічному середовищі.

Метою написання статті є дослідження сутності поняття «глобалізація» і факторів її формування в аспекті побудови індивідуальної поведінкової траєкторії підприємства в умовах зростаючої невизначеності, спричиненої глобалізаційними процесами.

Результати дослідження. Тенденція глобалізації з'явилася досить давно і мала місце в багатьох ранніх цивілізаціях. Єгиптяни, греки, фінікійці та римляни значною мірою брали участь у міжнародній торгівлі і зумовлювали формування «єдиного торговельного простору». Однак коріння сучасної глобалізації ототожнюються з вісімнадцятим і дев'ятнадцятим століттями.

Інтенсифікація глобалізаційних процесів завдячує розподілу і перерозподілу продуктивних сил у світовому економічному просторі. До таких сил слід віднести:

- 1) технологічні (зумовлені технологічними і промисловими революціями);
- 2) соціальні (зумовлені консумцією, синергічними ефектами та інтеграцією виробництва);
- 3) політичні (формування і реструктуризація митних і немитних бар'єрів);
- 4) економічні (зростання національного та індивідуального доходу внаслідок зростання міжнародного підприємництва і вільного переміщення капіталу, трудових ресурсів і технологій) [1].

Глобалізаційні процеси активізувалися у другій половині ХХ століття. У той період процес глобалізації набирає силу й особливий характер, який вносить свій внесок у цифрову революцію, лібералізацію фінансових потоків і корпоративної діяльності, — транснаціональний.

У середині 1980-х років Роланд Робертсон уперше застосував термін «глобалізація для опису культурних і релігійних явищ». Згідно з визначенням соціології, «глобалізація — це поняття, яке позначає як «зменшення світу», так і «підвищення ступеня розуміння світу в цілому» [2].

Визначення глобалізації, які можна знайти в літературі, висвітлюють різні аспекти агрегаційного процесу. Для побудови чіткої детермінації факторів впливу на діяльність підприємства з означених категорій доцільно визначити їхню сутність і характеристики. Оскільки глобалізація — це явище, яке стосується світового господарства і всіх соціальних, культурних, науково-технічних, торговельних процесів, що його формують. Базовим для дослідження зазначеного поняття є трактування категорії Міжнародним валютним фондом, згідно з яким глобалізація — це процес поглиблення економічних відносин між країнами і регіонами світу, який виникає із зростаючою легкістю та швидкістю укладення міжнародних угод та управлінням транскордонними потоками товарів, послуг і факторів виробництва (капітал, знання, праця, інформація), у супроводі розвитку та поширення

установ і механізмів, характерних для розвиненої економіки. У свою чергу, Парламентська Асамблея Ради Європи визначає глобалізацію як тісну економічну інтеграцію всіх країн світу в результаті лібералізації та подальшого збільшення обсягу і різноманітності міжнародної торгівлі товарами і послугами, падіння цін на транспорт, зростання інтенсивності міжнародного проникнення капіталу, величезне зростання глобальної робочої сили і прискореного поширення технологій у світовому масштабі, зокрема зв'язку [3].

Глобалізаційні та інтеграційні процеси викликають безліч протиріч, одночасно схвалюючи і заперечуючи максимальну свободу суб'єктів господарювання. Входячи на глобальний ринок, країна та її бізнес-структури отримують не тільки широкі можливості для своєї діяльності, а й велику кількість обмежень, що визначаються внутрішніми можливостями підприємств, міжнародною конкурентоспроможністю, міжнародним поділом праці та іншими факторами, які зроблять середовище функціонування підприємства ще більше невизначеним (рис. 1).

Домінуючою особливістю сучасної глобалізації є глибокі та багатогранні зв'язки між країнами. Глобальні процеси проникають у всі країни, суспільства та регіони. Прихильники глобалізації стверджують про можливість переходу економік національних держав у новий формат, що має більше можливостей, аніж втрат.

Особливою рисою глобалізованого економічного середовища є розвиток корпоративної соціальної відповідальності бізнесу щодо відповідальності за дискусійні наслідки діяльності: негативний вплив на навколишнє середовище, створення перешкод у розвитку громад, порушення задекларованих правил регіонального розвитку. Свідченням нової форми корпоративної поведінки є вибух кооперативних відносин у всіх секторах економіки, а насамперед у високотехнологічних секторах. Співпраця між підприємствами стає інструментом підтримки і підвищення конкурентоспроможності у світовій економіці [4].

Різні автори підходять до проблеми ідентифікації найважливіших факторів глобалізації по-різному.

Наприклад, на думку Р. Д. Баззеля, Дж. Кельча і А. Бартлетта, найважливішими є: зростаюче значення економії від масштабу, зменшення бар'єрів у міжнародній торгівлі, гармонізація потреб у глобальному масштабі, поява глобальних споживачів та ін. [5].

Дослідник цього питання А. Снайдер пропонує виділити:

- фактори, пов'язані з покупцями (розвиток сегментів світового ринку з формуванням міжнародної конкурентоспроможності бізнес-структур);
- фактори, пов'язані з торгівлею і розподілом (концентрація роздрібних мереж із подібною структурою і маркетинговими стратегіями);
- фактори, пов'язані з просуванням (розвиток супутникового і кабельного телебачення, телексних

і факсимільних телекомунікацій, міжнародного туризму тощо);

– фактори, пов'язані з інноваційними процесами (загальна тенденція до скорочення життєвого циклу товарів на ринку);

– фактори, пов'язані з конкуренцією на ринку (концентрація діяльності, швидка реакція на ринкові

зміни, можливість використання переваг масштабу у виробництві та збуті).

М. К. Новаковський пропонує розглядати фактори глобалізації як макро- та мегаекономічні детермінанти, що визначають революційні зміни в політичному, правовому і соціо-культурному та економічному полі [6].

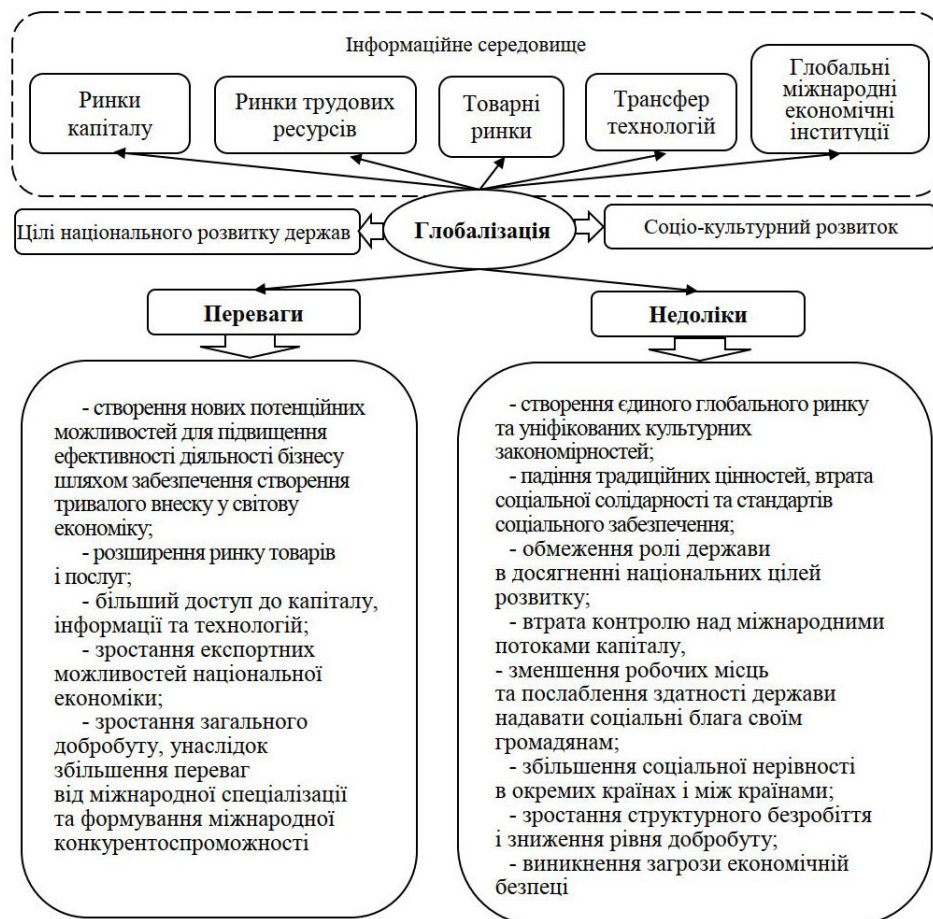

Рис. 1. Переваги і недоліки глобалізації світового економічного простору

Примітка. Розроблено авторами.

Фактори економічної глобалізації згруповано в такі дві основні групи (їхню деталізацію представлено в табл):

– зовнішні фактори (політико-правові та ринкові фактори, у тому числі міжнародне середо-

вище підприємств, що визначає умови їхнього розвитку);

– внутрішні фактори (вартісні та конкурентні фактори внутрішнього середовища підприємств, що визначають їхній можливий потенціал глобалізації).

Таблиця

Фактори економічної глобалізації

Зовнішні фактори		Внутрішні фактори	
політико-правові	ринкові	витратні	конкурентні
– економічна інтеграція територій та формування економічних блоків; – лібералізація та дерегуляція світової торгівлі;	– зменшення відмінностей в економічному розвитку багатьох країн; – схожість способу життя людей із різних країн;	– досягнення глобальної економії на масштабі; – використання ефектів синергії;	– безперервне зростання рівня обороту світової торгівлі; – збільшення кількості країн — конкурентів;

Закінчення таблиці

Зовнішні фактори		Внутрішні фактори	
політико-правові	ринкові	витратні	конкурентні
– усунення тарифних і нетарифних бар'єрів, що обмежують обмін товарами та послугами; – зменшення рівня державного контролю; – зменшення ролі урядів як виробників і споживачів; – збільшення значення та масштабності впливу транснаціональних корпорацій на державну політику в окремих національних економіках; – дерегламентация у сфері телекомунікацій та фінансів, що сприяє обміну інформацією та фінансовими ринками; – запровадження порівнянних у світі технічних стандартів і стандартів якості; – уніфікація деяких правил маркетингу	– збільшення доходу на душу населення в промислово розвинутих країнах; – поступове зростання купівельної спроможності населення в різних регіонах світу; – поява світових брендів; – розвиток глобальної реклами (переказний маркетинг); – уніфікація та вдосконалення транспортних систем; – створення «глобального клієнта» у туристичній сфері; – зростання регіональних та глобальних розподільчих мереж; – значний вплив технологічного прогресу	– диференціація витрат у країні; – поява нових індустріальних країн з високими виробничими можливостями та низькими витратами на робочу силу (відносна перевага); – зростання впровадження технологічних інновацій; – збільшення витрат на НДДКР; – збільшення витрат на розроблення товару та систематичне скорочення його життєвого циклу; – зростання ефективності логістичного менеджменту; – зниження витрат у транспортній галузі; – мобільність виробництв	– збільшення частки іноземних суб'єктів господарювання у структурі власності вітчизняних підприємств; – збільшення економічної взаємозалежності країн; – посилення співпраці між підприємствами у глобальному масштабі; – поява глобальних мереж взаємозалежності в окремих галузях виробництва; – зростання кількості стратегічних альянсів; – зміна структури і спрямованості конкурентної боротьби

Примітка. Сформовано за [6].

Одним із симптомів нашого часу є постійно зростаюча взаємозалежність ринків і виробництва у більшості країн світу в аспекті зростання інтенсивності міжнародних потоків капіталу та технологій [7].

Безумовно, ринкові фактори впливають, з одного боку, на процес збільшення диспропорцій в економічному розвитку багатьох країн, а з другого — стимулюють дії глобальних економічних організацій, спрямовані на їхнє зменшення [8].

Науково-технічний прогрес є дуже важливим фактором глобалізації економіки. Завдяки відповідній інноваційності він впливає на економічне зростання і на структурні зміни у вітчизняній економіці, є одним із ключових стимуляторів розширення ринку (вітчизняного та іноземного), впливає на конкурентну позицію та еволюцію конкурентних переваг окремих країн, має велике значення щодо розширення сфери зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Фактори витрат в аспекті глобалізації відображаються у формі значного впливу на здатність підприємств використовувати

такі елементи глобальної стратегії, як: глобальне розташування виробництв, глобальний продукт та участь на світовому ринку. До цих факторів належать перш за все: глобальна економія на масштабі та асортименті, досвід у глобальному масштабі, різниця у вкладах та ефектах окремих країн, ефекти діяльності, мобільність виробництва, ексклюзивність технологій, ефективність закупівель, поліпшення логістики, збільшення витрат на дослідження і розробки та інші [9].

Попри великий перелік переваг процесу глобалізації для підприємницьких структур, слід зазначити, що це також великий перелік факторів, які збільшують невизначеність їх функціонування.

Для визначення стратегічних пріоритетів розвитку підприємства в ситуації невизначеності, пов'язаної із глобалізаційними процесами у світовому економічному просторі, доцільно використати засади побудови моделі Д. Абея, що визначають можливості та втрати при створенні спільного економічного простору (рис. 2).

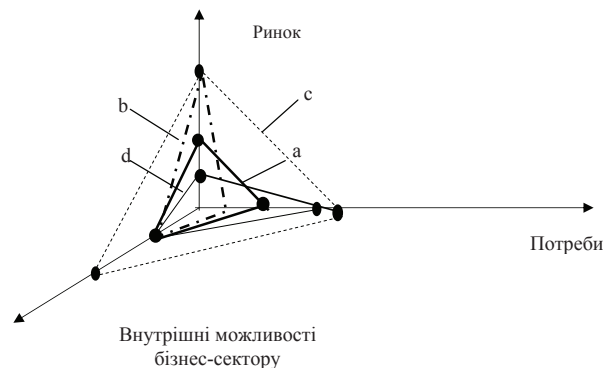

Рис. 2. Стратегічні можливості суб'єкта господарювання при глобалізації економічних процесів

Примітка. Розробка авторів.

На рис. 2 відображено першопочатковий стан рівноваги між ринковими можливостями підприємства, величиною потреб, які воно задовольняє своїми товарами (послугами), і станом внутрішніх можливостей (а). Якщо припустити, що підприємство може нарощувати потужності та забезпечити зростання своєї конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках, то створення спільного глобального ринку лише збільшить величину потреб, яка може бути задоволена зусиллями суб'єкта господарювання, а отже, призведе до зростання прибутковості усього бізнес-сектору національної економіки (с). За нездатності чи неспроможності реалізувати підприємством свій внутрішній потенціал, за обмежених ресурсних можливостей створення єдиного ринкового глобального простору лише скоротить частку ринку підприємства через низьку його конкурентоспроможність та експансію іноземних підприємств на внутрішньому ринку (в).

За зростаючих потреб споживачів та обмежених внутрішніх можливостей доцільність і можливість функціонування підприємства на спільному ринку суттєво зростає, оскільки поведінка підприємства зосереджуватиметься на задоволенні потреб потенційного споживача на внутрішньому ринку.

Особливості поведінкової траєкторії підприємств в умовах глобалізації можуть бути кількісно пропрацьованими за допомогою критеріїв Вальда, Гурвіца і Севіджа тощо.

Максимінний критерій Вальда (згідно з яким оптимальним вважатиметься захід, що відповідатиме умовам «мінімальний ефект і є максимальним»). Ситуація використання критерію Вальда передбачає введення гіпотез про поведінку зовнішнього середовища. Гіпотеза, що вводиться, повинна дозволяти для кожної альтернативи кількісно оцінити пов'язані з нею наслідки і, таким чином, порівнювати будь-які дві альтернативи:

$$W = \max_i \min_j a_{ij}, \quad (1)$$

де a_{ij} — стратегія поведінки підприємства за умови i за стадією ділового циклу j .

Використання для дослідження стадій ділового циклу дозволяє згрупувати умови розвитку всієї національної економіки в одному напрямку: за економічного спаду відбувається скорочення діяльності та зрушення можливостей, за умов зростання — економіка максимально ефективно використовує всі потужності тощо.

Критерій крайнього оптимізму (максимаксний критерій). У цьому разі кожна альтернатива характеризується найбільш сприятливим результатом:

$$K = \max_i \max_j a_{ij}. \quad (2)$$

Нейтральний критерій (припускає однакову ймовірність настання всіх можливих станів зовнішнього середовища). Ураховуючи таке припущення, варто

обрати стратегію, яка відповідатиме максимальному середньому значенню за кожної стадії ділового циклу:

$$K_n = \max_i \left(\frac{1}{m} \sum_{j=1}^m a_{ij} \right). \quad (3)$$

Мінімаксний критерій Севіджа базується на твердженні, що величина ризику для підприємства в умовах невизначеності набуватиме мінімального значення під впливом найбільш несприятливих факторів:

$$S = \min_i \max_j r_{ij}, \quad (4)$$

де r_{ij} — ризики реалізації напрямку i за умов j .

$$r_{ij} = c_j - a_{ij}, \quad (5)$$

де c_j — це $\max_j a_{ij}$ (найбільше значення у стовпчику j) [10].

Критерій песимізму-оптимізму Гурвіца (використовується для усереднення значень крайнього песимізму та оптимізму в оцінках альтернативи обраних стратегій):

$$H = \max_i (\gamma \min_j a_{ij} + (1 - \gamma) \max_j a_{ij}), \quad (6)$$

де $0 < \gamma < 1$ — коефіцієнт, який обирається із суб'єктивних міркувань.

Якщо $\gamma = 1$, то критерій Гурвіца перетворюється в максимінний критерій, а якщо $\gamma = 0$ — у критерій крайнього оптимізму. Зважаючи на обраний показник, можна зробити висновок про обрану стратегію ринкової поведінки в будь-якій ринковій структурі.

Використавши запропоновані критерії, можна запропонувати заходи, що визначатимуть орієнтири оптимальної поведінкової траєкторії підприємства із зазначеними можливостями та обмеженнями:

- 1) оптимізація та раціоналізація використання ресурсів;
- 2) формування стабільного багатостороннього інформаційного потоку та адаптивного інструментарію обробки інформації;
- 3) оптимізація системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності бізнес-структури в напрямі вдосконалення системи прогнозування та планування витрат;
- 4) формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення зростання міжнародної конкурентоспроможності;
- 5) динамічне корегування асортиментної політики, пристосування до систем контролю якості на світовому ринку.

Реалізація зазначеного переліку заходів у діяльності бізнес-структур відбуватиметься через зміну і реорганізацію організаційно-економічного механізму їхньої діяльності, який дедалі більше набуватиме ознак системності та адаптивності до невизначених умов глобального економічного простору.

Реалізація організаційно-економічного механізму стратегії оптимальної поведінки фірми може включати такі види діяльності: формулювання місії та ідентифікації компанії, оцінку ринкових можливостей і вибір цільових ринків збуту, сегментацію ринку

і прогнозування попиту, установлення кількісних цілей і комплексне програмування стратегічного розвитку [11].

Правильно сформульована стратегія повинна сприяти максимальному використанню можливостей і сильних сторін компанії, мінімізуючи при цьому вплив загроз, а також ліквідацію слабких сторін компанії [12].

Глобалізаційні процеси у світовому господарстві сприятимуть формуванню в підприємства адаптивної поведінки, яка спрямована на визначення та класифікацію ресурсів компанії, оцінку сильних і слабких сторін конкурентного середовища, потенціалу та можливостей заробітку щодо можливостей

отримання постійної конкурентної переваги і створення прибутку.

Висновки. Дослідження категорії «глобалізація» і факторів її впливу та формування, можливостей і недоліків визначає основу для корегування поведінкової траєкторії підприємства за умов зростаючої невизначеності.

Актуалізація дослідження на можливих втратах і перспективах підприємства за різної конфігурації умов діяльності при створенні спільного ринкового простору дозволяє обрати спосіб поведінкової реакції на зміни в навколишньому середовищі через призму своїх можливостей, визначити напрями адаптації діяльності до зростання глобалізаційних тенденцій.

Список використаної літератури

1. Куцик В. І., Кліпкова О. І., Жихарцева О. О. Організаційно-економічний механізм управління діяльністю інтегрованих корпоративних систем в структурі національної економіки : монографія. Львів : Растр, 2018. 296 с.
2. Czaja I. Globalizacja, globalizm, przedsiębiorczość — szanse i zagrożenia. J. Klich (Ed.). Kraków : Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, 2001. P. 64—82.
3. European Union Globalisation pattern // UE trade and investment. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017.
4. Zob R. Granice konkurencji. Kraków, 2006. P. 106—107.
5. Szuper K. Globalization of modern economies. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*. 2020. № 2. P. 85—99.
6. Dunning J. H. The Global Economy, Domestic Governance, Strategies and Transnational Corporations: Interactions and Policy Implications. *Transnational Corporations*. 1992. Vol. 1. № 3. 39 p.
7. King A., Schneider B. Pierwsza rewolucja globalna. Jak przetrwać? Raport Rady Klubu Rzymskiego. Warszawa : Polskie Towarzystwo Współpracy z Klubem Rzymskim, 1992. URL : <https://delibra.bg.polsl.pl/dlibra/show-content/publication/edition/25019?id=25019>.
8. Brózda J. Czynniki globalizacji gospodarczej. *Uniwersytet Szczeciński Instytut Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw*, 2006. P. 16—25. URL : http://mikroekonomia.net/system/publication_files/1298/original/0.pdf?1315306917.
9. Половцев О. В. Державне управління регіональним розвитком в умовах невизначеності: аналіз підходів до прийняття рішень. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_2_11.
10. Дуброва О. С. Процес розробки та реалізації конкурентної стратегії підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_8_9.
11. Крикавський Є. В., Третьякова Л. І., Косар Н. С. Стратегічний маркетинг : навч. посібник. 2-ге вид. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. 256 с.

References

1. Kutsyk, V. I., Klipkova, O. I., & Zhykharstseva, O. O. (2018). *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia diialnistiu intehrovanykh korporatyvnykh system v strukturi natsionalnoi ekonomiky* [Organizational and economic mechanism of managing the activities of integrated corporate systems in the structure of the national economy]. Lviv: Rastr [in Ukrainian].
2. Czaja, I. (2001). Globalizacja, globalizm, przedsiębiorczość — szanse i zagrożenia. J. Klich (Ed.). Kraków: Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu [in Polish].
3. European Union. (2017). Globalisation pattern. UE trade and investment. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
4. Zob, R. (2006). Granice konkurencji. Kraków [in Polish].
5. Szuper, K. (2020). Globalization of modern economies. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, 2, 85—99. doi:10.31743/ppe.8431.
6. Dunning, J. H. (1992). The Global Economy, Domestic Governance, Strategies and Transnational Corporations: Interactions and Policy Implications. *Transnational Corporations*, Vol. 1, 3.
7. King A., & Schneider, B. (1992). Pierwsza rewolucja globalna. Jak przetrwać? Raport Rady Klubu Rzymskiego. Warszawa: Polskie Towarzystwo Współpracy z Klubem Rzymskim. Retrieved from <https://delibra.bg.polsl.pl/dlibra/show-content/publication/edition/25019?id=25019> [in Polish].

8. Brózda, J. (2006). Czynniki globalizacji gospodarczej. *Uniwersytet Szczeciński Instytut Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw*, 16—25. Retrieved from http://mikroekonomia.net/system/publication_files/1298/original/0.pdf?1315306917 [in Polish].
9. Polovtsev, O. V. (2013). Derzhavne upravlinnia rehionalnym rozvytkom v umovakh nevyznachenosti: analiz pidkhodiv do pryiniattia rishen [Public administration of regional development in conditions of uncertainty: analysis of approaches to decision-making]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia — Theory and practice of public administration and local self-government*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_2_11 [in Ukrainian].
10. Dubrova, O. S. (2010). Protses rozrobky ta realizatsii konkurentnoi stratehii pidpriemstva [The process of developing and implementing a competitive strategy of the enterprise]. *Efektivna ekonomika — Efficient economy*, 8. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_8_9 [in Ukrainian].
11. Krykavskiy, Ye. V., Tretiakova, L. I., & Kosar, N. S. (2013). *Stratehichniy marketynh [Strategic marketing]*. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki [in Ukrainian].